

Naxçıvanın canlı təbiət muzeyi - Nəbatat bağı

Burada ayrı-ayrı iqlim qurşaqlarına uyğun olan bitki növləri nümayiş etdirilir

Naxçıvan Muxtar Respublikası zəngin bitki örtüyü, heyvanlar aləmi və təbii sərvətlərə malik olan bir diyardır. AMEA Naxçıvan Bölməsinin Bioresurslar İnstitutunun yaradılmasında da əsas məqsəd doğma diyarımızın təbii sərvətlərinin özünəməxsus xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi, faydalı bitkilərin introduksiyası və onlar üzərində geniş miqyasda elmi-tədqiqat işlərinin aparılmasından ibarətdir. Regionumuzda yayılmış qiymətli meyvə sortlarının genofondunun toplanılması, nadir və nəslə kəsilmək təhlükəsində olan bitki növlərinin qorunması, öyrənilməsi və mühafizə yollarının araşdırılması Bioresurslar İnstitutunun qarşısında duran mühüm vəzifələrdən biridir.

Bioresurslar İnstitutunun Babək rayonunun Şıxmahmud kəndi yaxınlığında Nəbatat bağı salınıb. Burada yerli və kəndən gətirilən bitki növləri becərilir, öyrənilir, dekorativ, ekzotik, qeyri adi bitkilər nümayiş etdirilir, qruplar arasında olan qohumluq əlaqələri tədqiq olunur. Bundan başqa, taksonomiya haqqında biliklər vermək, faydalı növləri öyrənmək, elmi-tədqiqat və mədəni-maarif işləri aparmaq, həmçinin hərbari materialları toplamaq da Nəbatat bağının əsas işlərindəndir.

Bu günlərdə Nəbatat bağının şöbə müdiri, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Teyyub Paşayevlə görüşüb, həmsöhbət olduq. Öyrəndik ki, bağın təcrübə sahəsi 13,2 hektardır. Nəbatat bağının strukturuna uyğun olaraq təcrübə sahələri ayrılıb. Burada hər bir bitkinin özünəməxsus xüsusiyyətləri tədqiq edilir, hər birinin yayılma zonalarının xəritəsi tərtib olunur, mühafizə yolları müəyyənləşdirilir.

Həmsöhbətim bildirdi ki, Nəbatat bağı bir yaşıllıq məbədi, mədəni-maarif ocağı, canlı

yaşıl muzey olmaqla bərabər, həm də nadir və faydalı bitkilərin genofondunun qorunub saxlanılması və mühafizəsində əvəzsiz rola malikdir. Burada nadir və nəslə kəsilməkdə olan, yerli və kəndən gətirilən bitki növləri öyrənilir və onların yaşllaşdırma işlərində istifadəsi nəzərdə tutulur. Belə ki, Nəbatat bağında dünyanın müxtəlif botaniki-coğrafi rayonlarından, o cümlədən, Azərbaycan florından toplanılan ayrı-ayrı torpaq və iqlim xüsusiyyətlərinə malik olan 200-dən çox ağac, kol, meyvə, giləmeyvə, üzüm sortları, dekorativ bitkilər, tropik və subtropik bitki nümunələri, dərman bitkiləri və digər bitkilər ekilərək tədqiq olunur.

Bağda Qafqaz, Aralıq dənizi, Cənub-Şərqi Asiya, Şimali Amerika mənşəli bitkilər ekilərək introduksiya olunub. Bunlardan mədəni üzüm, meşə üzümü, daryarpaq iyde, gümüşü iyde, vənəarpaq ağcaqayın, şüalı kampsis, İran meliyası, qaraağacarpaq eukomiya, şərq platikladusu, adi zirinc, meyer dəvəayağı, mavi və yaşıl santolin, süpürgəvari sabunağacı, Qafqaz dağdağanı, nalbənd qaraağac, çılpaq qaraağac, Suriya hibiskusu, robur palıdı, gürcü doqquzdonu, yunan qozu, qara qoz, boz qoz, şərq çınarı və başqalarını qeyd

etmək olar.

Bundan əlavə, burada gülçülük, tingçilik, meyvə genofondu bağı, nadir bitkilər kolleksiyası, nadir üzüm sortlarının genofondu bağı üçün sahələr ayrılıb. Öyrəndik ki, muxtar respublikanın meyvə sortlarının genetik fondunun mühafizə etmək məqsədi ilə burada bir sıra işlər həyata keçirilib. Belə ki, regionun ayrı-ayrı rayonlarının meyvə bağlarından və şəxsi təsərrüfatlardan qiymətli yerli meyvə sortları gətirilərək, meyvə genofondu bağı yaradılıb. Bağın ərazisində salınan nadir üzüm sortlarının genofondu bağında 30-dan çox üzüm sortları becərilir. Tingçilik sahəsində

Muxtar Respublikasının və Azərbaycanın Qırmızı Kitabına daxil edilmiş 43 geofit bitki becərilir. Son dövrlər məhv olmuş hesab edilən Botta zarəvəndi də kolleksiyaya daxil edilib. Gürcüstan, Türkiyə və Rusiya Botanika bağlarından gətirilən 68 ağac, kol və dekorativ bitkilərin növ tərkibi də öyrənilir.

Bağda çalışan işçilərin qarşısında duran əsas vəzifələrdən biri də burada yerli və mədəni floranın növ tərkibini zənginləşdirməkdən ibarətdir. Bunun üçün Naxçıvanda bitən və kəndən gətirilmiş bəzək, dərman, efiryağlı və digər faydalı bitkilər ekilir və yerli iqlimə uyğunlaşdırılır. Bitki genofondunun, o cümlədən nadir və nəslə kəsilməkdə olan növlərin çoxaldılması və mühafizəsi üzərində geniş elmi-tədqiqat işləri aparılır.

Öyrəndik ki, AMEA Naxçıvan Bölməsinin Bioresurslar İnstitutunun direktoru, AMEA-nın həqiqi üzvü Tariyel Talıbov tərəfindən Batumi Nəbatat bağından gətirilmiş 36 adda ağac və kol bitkilərinin toxumları xüsusi sahələrdə ekilib. Hazırda bağda bir çox növlərin toxumlarından alınan cücərtilər üzərində müşahidələr aparılır ki, bu bitki növlərinin muxtar respublikamızın torpaq-iqlim şəraitinə uyğunlaşdırılması, introduksiya

edilməsi çox böyük müvəffəqiyyət hesab oluna bilər.

Müsaibim onu da qeyd etdi ki, Nəbatat bağında 2003-cü ildən bu günə kimi xeyli iş görüldü. Belə ki, keçən zaman ərzində Nəbatat bağında yenidənqurma işləri aparılıb, bağın inzibati binası istifadəyə verilib. Ərazisi işıqlandırma sistemi ilə təchiz olunub. Həmçinin "Ultra Sera" ailəsinə məxsus son texnologiyaya malik istilikxana (bunu bəzən ağıllı istilikxana da adlandırırlar) qurulub. Burada da ayrı-ayrı iqlim qurşaqlarına uyğun olan tropik, subtropik, ekvatorial və digər bitki növləri nümayiş etdirilir. Eyni zamanda bağın ərazisində subartezian quyusu da quraşdırılıb ki, bu da bağın suvarma ehtiyaclarını ödəyir. Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun göstərişi ilə Nəbatat bağının muzeylər siyahısına daxil edilməsi, hər həftənin şənbə günü Naxçıvan şəhərində yerləşən təşkilatların Nəbatat bağına ekskursiyalarının təşkil olunması, bağda çalışan əməkdaşların məsuliyyət hissələrini daha da artırır.

Öyrəndik ki, Naxçıvanda botaniklər və bitkilər aləmi ilə maraqlanan hər kəsi öz ətrafında birləşdirən Naxçıvan Muxtar Respublikasının canlı təbiət muzeyi-Nəbatat bağında geniş ictimaiyyət üçün məlumatlandırıcı yığıncaqlar və tədris kursları da təşkil edilir, burada dərslər əyani şəkildə keçirilərək tələbə və şagirdlərə botaniki biliklər verilir.

Türkanə Bəylərli
AMEA Naxçıvan
Bölməsinin İnformasiya
Şöbəsinin əməkdaşı

Azərbaycan Respublikası
Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya
Vasitələrinin İnkişafına Dövlət
Dəstəyi Fondunun maliyyəsi
əsasında hazırlanıb.

dekorativ ağac və gül kollarının tingləri ekilərək artırılır, meyvə tingləri calaq edilərək müxtəlif təşkilatlara, fermer təsərrüfatlarına və digər təsərrüfatlara verilir.

Nəbatat bağında muxtar respublikanın yerli meyvə bitkiləri ilə yanaşı, tərəvəz və bostan bitkiləri genofondu da toplanılır ki, həmin nümunələr AMEA Genetik Ehtiyatlar İnstitutunun genbankında saxlanılmağa verilməklə bərabər, əhali arasında da yayılır.

Bağın ərazisində nadir bitkilər kolleksiyası sahəsi də fəaliyyət göstərir ki, burada Naxçıvan